

Adalet Meslek Etiği Vize ve Final Ders Notları

VİZE BÖLÜMÜ NOTLARI

Erdem; ahlaki olarak değerli olan bir durumun gerçekleşmesi için kişinin sahip olması gereken beceri, kapasite ve yetenek demektir.

Şunlar, "ahlak" anlamında kullanılan sözcüklerdir:

- Seciye
- Tabiat
- Fitrat
- Yaratılış

Belirlenimcilik; evrende doğal bir neden olmaksızın hiçbir şeyin gerçekleşmeyeceğini savunan bir görüştür.

Moral; belli bir insan topluluğunda, bu topluluktaki insanların birbirleriyle ilişkilerini belirleyen bir eylem modeli ya da normudur.

Şunlar, mete-etik kuramlarıdır:

- Sezgicilik
- Duyguculuk
- Öznellik
- Görelilik

Erdem etiği; ahlaken doğru olan eylemin belirlenmesinde, kişinin eyleminden çok kişilik özelliklerine vurgu yapan bir etik kuramıdır.

Kamu yararı; toplumda yaşanan çıkar çatışmalarında, çoğunluğun azınlığa üstün tutulması gerektiğini söyleyen kavramdır. Toplumun genel çıkarı anlamına da gelir.

Hakaret ve kötü muamele; kamu hizmetinin sunumu esnasında vatandaşla girilen ilişkide kabalık, hakaret etme, saygısızlık ve azarlama anlamındadır.

Hukuk devleti ilkesi; devletin işlem ve eylemlerinin hukuka dayanması ve işlem ve eylemlerin bağımsız bir yargı organınca denetlenmesidir.

Gücün istismar edilmesi; kamu görevlisi olmanın sağladığı gücün, şiddet uygulama ve işkence gibi eylemlerle kötüye kullanılmasıdır.

Kamu; halkın hizmetini gören devlet organlarının tümünü ifade eder.

Evrenselcilik; bazı ahlaki yargıların herkes için geçerli olduğunu ileri sürer.

Ahlakın kaynağı, insan davranışlarıdır.

Erdem'in bir diğer anlamı fazilet'tir.

Hazcılık'ın diğer anlamı hedonizm'dir.

Hazcılık; duysal hazlara bağlanan mutlulukçuluk demektir.

Hiççilik; uyulması gerekli olan ahlak kurallarının varlığını inkar eden düşüncedir.

Ahlaki otoriteyle gerekçelendirme; kişinin eylemini gerekçelendirirken ahlaken otorite kabul edilen kişinin ya da kurumun görüşüne dayanarak gerekçelendirmesidir.

Resmi ihaleye fesat karıştırma; kamunun açmış olduğu ihalenin adalet ve dürüstlük ilkeleri çerçevesinde yapılmasına engel olacak eylemlerde bulunulmasıdır.

İrtikap; kamu görevlisinin, konumundan gayrimeşru biçimde faydalanması ve kamu idaresiyle ilişki içinde olanlardan haksız yarar sağlamasıdır.

Şunlar; etik temelli evrensel değerlerdir:

- Eşitlik
- İnsan hakları
- Hak
- Adalet

Saydamlık; devletin, hedefleri, hedeflere ulaşmak için yapılan politikaları ve politikaların meydana getirdiği sonuçları izlemek için gerekli bilgiyi düzenli, güvenilir, anlaşılır ve tutarlı biçimde sunmasıdır.

Teorik akıl; nesnelere ve olgular üzerinde düşünen akıldır.

Ünlü düşünür Kant, "doğru eylem olarak iyi" düşüncesinin önemli bir örneğidir. İnsanın, akıl sahibi bir varlık olarak, ahlak yasasına sahip olması gerektiğini söyler.

Pratik akıl, eylemleri yönlendiren akıldır.

Bencilik; kişinin, kendi çıkarına uygun olan şeyi yapması gerektiğini söyleyen bir etik kuramıdır.

Sezgicilik; gizemli bir sezgi yeteneğinin varlığına dayanır.

Ahlaki eylem, korkarak değil isteyerek gerçekleştirilmelidir.

Etiğin temel sorusu şudur: Ne yapmalıyım?

Faydacılık, özünde benci bir düşüncedir.

Gerekçelendirme türleri, düzey bakımından 4'e ayrılır:

- Birinci düzey gerekçelendirme: Olguyla gerekçelendirme, duygularla gerekçelendirme, olası sonuçlarla gerekçelendirme, ahlak kurallarıyla gerekçelendirme, ahlaki otoriteyle gerekçelendirme, vicdanla gerekçelendirme
- İkinci düzey gerekçelendirme: Bencilik, sonuççuluk, faydacılık, kural faydacılığı, ödev etiği, erdem etiği
- Üçüncü düzey gerekçelendirme: Doğalcılık, sezgicilik, duyguculuk ve öznelcilik, hiççilik, görelilikçilik
- Dördüncü düzey gerekçelendirme: Temelcilik, tutarlılıkçılık

Hiççilik aynı zamanda nihilizm anlamında gelir.

Zimmet'in diğer anlamı ihtilas'tır.

İnsan haklarının dayanağı, insan onurudur.

Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının unsurları şunlardır:

- Susma hakkı
- Duruşmada bulunma hakkı

- Avukat ile temsil hakkı
- Gerekçeli karar hakkı

Tarafsızlık; hakimlerin yargılama esnasında tarafların iddialarını nesnel olarak ele alması ve kişilik özelliklerinden sıyrılması anlamına gelir.

Duruşmanın kamuya açık şekilde yapılması, "aleniyet" ilkesinin gereğidir.

Şunlar; insan haklarının temel özellikleridir:

- Mutlaklık
- Doğuşanlık
- Vazgeçilmezlik
- Evrensellik

Belirlenimcilik; insan eylemlerinin tıpkı doğa olaylarında olduğu gibi doğal süreçlerle belirlendiğini savunan görüştür.

Hiççilik, ahlaki doğru ve yanlışın olmadığını savunur.

Etik; ahlak kelimesi ile eş anlamlı olarak kullanılır. Ancak daha çok ahlak felsefesi anlamına gelir.

Ahlaki sorumluluk düşüncesi, "insanın, iradesini kullanmakta özgür olduğu" varsayımına dayanır.

Temelcilik; bir etik kuramın gerekçelendirilmesi için bazı apaçık temel hakikatlere dayanması gerektiğini ifade eden görüştür.

Çelişmeli yargı; bir davada yer alan tarafların, karşı tarafça sunulan deliller ve mütalaa hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili yorum yapma imkanına sahip olmasıdır.

"Geç gelen adalet, adalet değildir" sözü, adil yargılanmanın unsurlarından "makul sürede yargılanma hakkı" ile ilgilidir.

Mutlaklık; insan haklarından yararlanmanın din, dil, ırk gibi şartlara bağlanamayacağını ifade eder.

Susma hakkı; adil yargılanma hakkı çerçevesinde, sanığın kendi mahkumiyetine yardım edecek şekilde zorlanamaması anlamına gelir.

Faydacılık, özünde benci bir düşünce olsa da, kişilerin mutluluğunun toplumun genel mutluluğuna bağlı olduğunu da savunur.

Etik sözcüğü, şu cümlede "ahlak felsefesi" anlamında kullanılmıştır: "Bütün etik tarihi; bir eyleme ne zaman yanlış ve ne zaman doğru denmesi gerektiği sorunuyla biçimlenmiştir."

Sonuççuluk; bir eylemin ahlaki olarak doğruluğunun, ancak eylemin sonucuna bakarak belirlenmesi gerektiğini savunan görüştür.

Etik kodlar; meslek örgütlerince, meslek üyelerine rehberlik etmek maksadıyla ve bazen de disiplin uygulamalarında kullanılmak üzere hazırlanan meslek ahlak kurallarıdır.

Doğuşanlık; insan haklarının, toplumsal örgüt biçimlerinin ya da devlerin tanınmasına bağlı olmaması ve bu hakların başkası tarafından verilmemesidir.

Ayrıca; insan haklarına saygı gösteren bir devletin, devletin lütfu da olmadığı anlamına da gelir.

Silahların eşitliği; mahkeme önünde sahip olunan haklar ve yükümlülükler bakımından tarafların eşit imkanlara sahip olmasıdır.

Tutarlılıkçılık; bir ahlaki sistemin, sistemi kuran önermelerin tutarlı olmaları halinde gerekçelendirilebileceğini ifade eden görüştür.

Ötenazi; hastalık geçiren ve büyük acılar çeken kişinin kendi isteğiyle ve doktor müdahalesiyle ya da tedaviyi sonlandırarak ölmesinin sağlanmasıdır.

Süperego; Freud'un bilinçle ilgili terminolojisinde "vicdan"a karşılık gelir.

Kamu görevlilerinin hediye alma yasağı kapsamına şunlar girmez:

- Dergi, makale, kitap, takvim, kaset vb. nitelikte olanlar.
- Finans kurumlarından, piyasa koşullarında alınan krediler
- Halka açık yarışmalarda kazanılan ödüller
- Tanıtım amacıyla ve herkese dağıtılan, sembolik değeri bulunan reklam ürünleri

Etik ihlali başvuruları, davranışın meydana geldiği tarihten itibaren 2 yıl içinde yapılmalıdır.

Kamu görevlisi hakkında etik ihlali nedeniyle inceleme yapılması, disiplin soruşturmasını engellemez. Aynı fiil için disiplin soruşturması da açılabilir.

Memurun, işini yapacağı vatandaşa kendi kitabını satması, "görev, unvan ve yetki kullanılarak ticaret yapma" ihlaline girer.

Takdir yetkisi; kamu görevlisinin, mevzuatta açıkça düzenlenmeyen bir durumla karşılaşması halinde, kullandığı yetkidir.

FINAL BÖLÜMÜ NOTLARI

Yasayla kurulmuş mahkeme, "mahkemede yargılanma hakkı" kapsamındadır.

Bağımsızlık; bir kişi ya da organdan emir almamak, yürütmenin, yasamanın ya da başka bir erkin baskısı altında kalmamak demektir.

İnsan haklarının dayanağı, çıkış noktası ve sebebi; insan onurunun gereği olmasıdır.

Adil yargılanma hakkı, bağımsız mahkemelerle gerçekleşir.

Etik komisyonları en az 3 kişiden oluşur.

Etik komisyonu üyelerinin iletişim ve adres bilgileri, Kamu Görevlileri Etik Kurulu'na bildirilir.

Sonuç odaklılık; kamu görevlisinin eylemlerinde ve kararlarında, belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesini gözetmesidir.

Hizmette yerindelik; hizmet yerine getirilirken karar alıcıların kişisel tercihlerinin değil, yapılan hizmetin muhatabının ihtiyacının dikkate alınması gerektiğini işaret eder.

Kamu görevlisi, yabancı devletten ya a yabancı kuruluştan hediye alırsa ve hediyein değeri 10 net asgari ücreti aşarsa, alınan hediye en geç 1 ay içinde kuruma teslim edilmek zorundadır.

Etik; ahlak hakkında yapılan derin düşünme olarak da tanımlanabilir.

Bir ülkedeki halkın bütününe "kamu" denir.

Silahların eşitliği ilkesi, hakkaniyete uygun yargılanma ilkesinin gereğidir.

Duruşmada bulunma hakkı; kişinin kendi duruşmasında bizzat bulunabilmesine imkan veren haktır.

Şunlar, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının unsurlarıdır:

- Susman hakkı
- Avukat ile temsil hakkı
- Gerekçeli karar hakkı
- Duruşmada bulunma hakkı
- Hakkaniyete uygun yargılanma

Kamu görevlileri etik kuruluna üye olarak seçilebilecek kişiler şunlardır:

- Bakan
- Emekli Yargıtay üyesi
- Rektör
- Dekan

Etik ilke ihlali nedeniyle en az Müdür veya eşiti seviyesindeki kişiler DIŞINDAKİ kamu görevlileri için başvurulacak merci, kurumların yetkili disiplin kurullarıdır.

Kamu görevlilerinin takdir yetkilerini yerine getirirken şunlara uygun davranması beklenir.

- Tarafsızlık ilkesi
- Keyfiyet
- Hizmetin gerekleri
- Eşitlik ilkesi

Öznelcilik; ahlaki yargının kişiye ait olduğunu ve salt o insana ait olduğu için doğru ya da yanlış olamayacağını savunan görüştür.

Şunlar, kamu yönetiminde sıklıkla karşılaşılan ahlaka aykırı davranışlardır:

- Kayırmacılık
- Aracılık
- İrtikap
- Resmi ihaleye fesat karıştırma

Şu durumlarda aleniyet ilkesi sınırlanabilir:

- Milli güvenlik
- Kamu düzeni
- Genel ahlak
- Küçüklerin menfaatinin korunması ya da davaya taraf olanların özel yaşamlarının korunması

Mutlaklık, herhangi bir kayda ve şarta bağlanmama anlamına gelir.

Şunlar 5176 sayılı Kanunda sayılan etik ilkeleridir:

- Saydamlık
- Tarafsızlık
- Dürüstlük
- Hesap verilebilirlik

Kayırmacılık ve ayrımcılık; kamu hizmeti verilirken çeşitli nedenlerle, bazı kişilere öncelik verilmesi veya ayrıcalık tanınmasıdır.

Kamu görevlileri etik kurulunun üyelerini Bakanlar Kurulu atar.

Vatandaş odaklılık; kamusal hizmetlerin sunum tarzında ve hedeflerin belirlenmesinde vatandaşın ihtiyacının ve memnuniyetinin esas alınmasıdır.

Yargıç sadece "Hukuk"a karşı sorumludur.

Şu hallerde yargıç davaya bakamaz:

- Kendinin ya da eşinin üst ya da alt soyunun davası olması
- Davanın 4. derece dahil, yansoy hısımlarına ait olması
- Davanın kendine ait olması
- Kendiyle evlatlık bağı olanın davası olması

İcra iflas işlerine bakan memur, şu hallerde işi görmeyip derhal icra mahkemesine haber vermelidir:

- Kendisinin işi
- Eşinin işi
- Nişanlısının işi
- Kanuni mümessilinin ya da vekilinin işi

Yarı organı içinde, yargıç ve savcılardan başka görev yapan personele, adliye personeli denir.

Etik ilke ihlali başvuruları 3 ay içinde tamamlanmalıdır.

Yasallık ilkesi; kamu görevlisinin hukuki dayanağı olmayan eylemlerde bulunmaması anlamına gelir.

İstikamet; yargıçların dosdoğru ve ahlak olarak kusursuz olmalarını gerektiren bir yargı etiği ilkesidir.

Herhangi bir nedenle ülkemizde bulunan ve etik ilke ihlali gören yabancılar da başvuruda bulunabilir.

Adalet personeline yönelik meslek etiği ilkeleri konusunda en önemli kaynak, "The Judicial Integrity Group" mahkemeleri personel davranış ilkeleridir.

Gizliliğe riayet, adalet personelinin vakıf olduğu gizli bilgileri saklaması gerektiğini ifade eden etik ilkesidir.

Mesleğe yaraşırılık, yargıçların diğer vatandaşlardan daha sınırlı bir yaşamı kabullenmesini gerektiren bir yargı etiğidir.

Erdem etiği genel olarak, ahlaki yargıların doğasıyla ilgilenir.

Şunlar, insan haklarının temel özellikleridir:

- Evrensellik
- Mutlaklık
- Vazgeçilmezlik

Kamu personeline karşı etik ihlali başvurusu yapabilmek için, başvuran kişinin illa ki menfaatinin etkilenmesi gerekmez.

Etik ilke ihlali başvuruları ile ilgili hususlar şunlardır:

- Dilekçede başvuranın adı soyadı, iletişim bilgileri yer almalıdır.
- Dilekçede ilgili bilgi ve belgeler açık ve ayrıntılı şekilde belirtilmelidir.
- Dilekçe okunaklı ve anlaşılır olmalıdır.
- Başvurular posta yoluyla da yapılabilir.

Etik komisyonu üyelerini, kurum ya da kuruluşun üst yöneticisi belirler.

İstikamet, yargı etiği bakımından “dürüstlük” anlamına gelir.

Kural faydacılığı; bazı kuralların toplum için faydalı olduğunu ve eylemlerin o anki sonuçlarından çok, kuralın daima uygulanması sonucu oluşan faydayı dikkate alan kurumdur.

“Türk ahlakı”, “Alman ahlakı” derken ahlak kelimesi, betimsel anlamda kullanılmıştır.

Doğal hakim; hiç kimsenin hukuken belirlenmiş yargı yerleri dışında yargılanamayacağını ifade eder.

İhsas-ı rey yasağı; hakimin, önünde yer alan dava hakkında, bilerek ve isteyerek, yargılamanın sonuçlarını ya da sürecin adilliğini etkileyecek çerçevede yorumda bulunamamasıdır.

Anayasa’ya göre bazı gruplar için alınacak tedbirler, eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Bu gruplar şunlardır:

- Çocuklar
- Yaşlılar
- Gaziler
- Maluller

Eşitlik; hakimin toplumda yer alan etnik, dini ve kültürel çeşitliliği tanınması ve bu çeşitlilikle ilgili bilgi sahibi olmasını gerektiren yargı etiğidir.

Yetkinlik ve özen; hakimin insan hakları konusundaki gelişmeleri takip etme yükümlülüğüdür.